

“L’objectiu final de la lingüística forense és fer que l’Administració de Justícia sigui més justa”

AMB LA VOLUNTAT DE CONÈIXER EN QUÈ CONSISTEIX LA TASCA QUE REALITZEN ELS PERITS LINGÜISTES I COM LA SEVA FEINA POT AJUDAR ALS ADVOCATS MÓN JURÍDIC HA ENTREVISTAT M. TERESA TURELL, DIRECTORA DEL LABORATORI DE LINGÜÍSTICA FORENSE (FORENSICLAB). **ROSER RIPOLL**

És vostè directora del laboratori de lingüística forense (ForensicLab). En què consisteix la lingüística forense?

És una disciplina que tracta la interfície entre la lingüística i el dret. La lingüística forense és una disciplina bastant nova en el nostre país tot i que a nivell internacional fa 60 anys que s'està desenvolupant. Va néixer sobre els anys 50 quan el lingüista Jan Svartvik va determinar que una part dels interrogatoris policials efectuats al Sr. Evans, inculpat de l'assassinat de la seva dona i filla, diferien molt d'altres parts que aquest senyor acceptava ser-ne l'autor. A partir de 1970 es comença a desenvolupar especialment en els països anglosaxons, i es comença a aplicar molt en els sistema judicial anglosaxó.

A finals de 1990 es comença a aplicar amb força als països de l'Europa continental. Actualment aquesta disciplina es desenvolupa en tres àmbits importants: el llenguatge jurídic, el llenguatge judicial i el llenguatge probatori o evidencial.

Llenguatge jurídic: és un discurs difícil i complex, per això volem ajudar a simplificar el llenguatge. Hi ha aspectes del llenguatge, especialment pel que fa a les connotacions semàntiques que s'escapen al criteri d'un jurista.

Llenguatge judicial: té a veure amb l'assessorament que podem fer els lingüistes a jutges, advocats, a la policia en l'àmbit del llenguatge. Sovint els testimonis no entenen el que els hi estan preguntant. A més, quan interroguen la policia es fan unes preguntes que porten cap a l'acceptació de la inculpació, etc. Nosaltres el que pretenem com a lingüistes és que s'interrogui per recollir dades que ajudin al jutge en el procediment judicial del cas i no per inculpar. Per això és molt important que es gravin els judicis, gràcies a això es pot revisar i veure com ha anat.

Llenguatge probatori o evidencial: Els perits lingüístics no identifiquem parlants, fem anàlisi comparativa de textos, d'enregistraments a partir d'un seguit de tècniques lingüístiques fiables. Nosaltres també podem establir mitjançant la comparació de textos si hi ha hagut plagi entre dues obres, si un seguit de textos són atribuïbles a un sospitós. Peritem també en l'àmbit de les marques registrades.

Es pot equiparar la lingüística forense a l'ADN?

No podem equiparar el nostre estil dialectal, a l'empremta dactilar o a l'ADN per una raó fonamental: tant a l'empremta dactilar com en l'ADN tota la informació d'aquell individu està continguda en aquella prova, i per això la probabilitat d'encert és del 100%. Quan un parlant o escriptor produeix un missatge o un discurs allò que ha produït és només una ínfima part del que és el seu estil individual, també únic i irrepetible. Per tant, no podem equiparar.

Quins requisits formatius ha de tenir un perit lingüístic?

Un lingüista forense ha de ser primer de tot lingüista. Ha de tenir formació de grau en lingüística, filologia o bé en traducció i interpretació, a més d'haver fet un màster en lingüística forense. Jo m'he adreçat diverses vegades a la conselleria de Justícia de la Generalitat per proposar un títol oficial de perit lingüístic, però aquesta proposta no ha fructificat. Des de fa 5 anys el ForensicLab, que forma part de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra, realitza un màster conjuntament amb l'Institut d'Educació Contínua d'aquesta Universitat. A més, la UPF ha signat un conveni amb el Col·legi Oficial de Doctors en Filosofia i Lletres de Catalunya per tal que el Col·legi a més d'acreditar aquesta formació expedeixi un certificat acreditatiu. Només d'aquesta manera a més garantim la pràctica del nostre codi ètic.

En què es basa aquest codi ètic?

Tothom s'atreveix a fer perícies lingüístiques, i jo reclamo que no tothom té la capacitat per fer-ho. Nosaltres treballem amb un codi ètic que prenem de dues associacions internacionals, que ens diu que el lingüista ha de ser objectiu. Nosaltres observem el que veiem i descrivim. No jutgem. Si tenim un sol text anònim i no hi ha cap sospitós, nosaltres hem de dir que no hi ha cas lingüístic.

En quins àmbits d'actuació es fa servir més la lingüística forense?

El Mercantil és una de les àrees on ens requereixen més per part dels tribunals; en canvi, en el civil i el penal ens requereixen més les parts.

També ens sol·liciten a títol particular, però, en la majoria de casos sense arribar a judici...

M. TERESA TURELL és catedràtica de Lingüística anglesa a la Universitat Pompeu Fabra, directora del ForensicLab, primer laboratori de Lingüística Forense a Catalunya i Espanya, i Directora del Màster en Lingüística Forense IDEC-IULA (UPF). Editora del primer llibre col·lectiu sobre lingüística forense en espanyol (2005) i co-editora de Dimensions of Forensic Linguistics, publicat per John Benjamins (2008).

En els darrers 8 anys, ha actuat de perit lingüista en més de 60 casos del civil, penal i mercantil a Catalunya i a arreu del món. Serà presidenta de la International Association of Forensic Linguists des de juliol de 2011.

“No podem equiparar la pericial lingüística a l'empremta dactilar o a l'ADN perquè aquestes darreres tenen tota la informació d'aquell individu en la prova”

Per quin tipus de cas els requereixen més?

Normalment per establir una atribució d'autoria o determinació. L'atribució d'autoria significa que hi ha textos indubitats i un sol sospitós. La policia sol fer produir més textos a la persona per tal que a partir de diferents proves amb diferents variables, puguem acabar dient si aquest text es pot atribuir o no a aquesta persona.

La determinació és un context de recerca diferent. Hi ha un conjunt de textos dubtosos (anònims, per exemple) i diversos sospitosos. Es tracta de determinar les característiques dels textos realment produïts (indubitats) pels sospitosos i poder establir quin estil idiolectal (la varietat individual, única i idiosincràtica d'un individu) d'aquests sospitosos s'assembla a l'estil del text o textos dubtosos. Actualment encara ens trobem en un context de complementarietat. Una única prova lingüística no és conclouent

Què poden oferir els perits lingüistes als advocats?

Són els advocats els que han de veure si en un cas pot haver-hi una prova pericial que tingui a veure amb el llenguatge, que pugui ajudar a argumentar la seva demanda. L'advocat és qui ens ha de dir quins són els objectius de la demanda, per tal de saber què és el que es vol o es pot demostrar lingüísticament... Es tracta d'un treball d'assessoria en equip. El lingüista redacta el dictamen, posa l'esborrany a disposició del lletrat, en cas que actui de part.